

PREZİDENT

Savaş, söz və quruculuq cəbhələrində

Sovet İttifaqından qopmaq istəyən respublikaların yolunu kəsmək üçün oyunlar qurulmuşdu. Litvada, Gürcüstanda, Moldovada, Azərbaycanda... Hərəsində bir cür. Ancaq ən qəddar tələ Azərbaycan üçün qurulmuşdu: ermənilər torpaq iddiası və Dağlıq Qarabağın zorla Ermənistanla birləşdirilməsi... SSRİ-nin dağılmasına səbəb olan amillərdən biri də elə bu erməni iddiası olmuşdur.

1991-ci ildə köhnə Sovet respublikaları tək-tək Moskvadan qopub öz müstəqilliklərini elan edəndə hələ ortada bu yeni dövletlərin idarəçilik mexanizmləri yox idi. Azərbaycanda və bir neçə başqa respublikada əsrin əvvəllərində qurulmuş cümhuriyyətlərin təcrübəsi hələ tam unudulmamışdı, bərpə prosesi nisbətən asan ola bilərdi. Lakin xalq hərəkatı dalğasında hakimiyyətə gələn liderlərin çoxu kütlə arasında hörmətləri olsa da, yüksək vətən sevgisinə, kommunist rejimindən fərqli təmiz mədəni dəyərlərə söykənsələr də, idarəçilik təcrübələri yox idi.

O vaxt mən bu barədə yazarkən qeyd etmişdim ki "Bizə miras qalan dövlət köhnə arabaya bənzəyir və biz onun dilini bilmirik. Onu idarə etmək çətin, ona görə də bu maşını sağa-sola vururuq". Köhnə idarə mexanizmlərini yeniləşdirmədən dövləti qorumaq mümkün deyildi; lakin bu işə böyük iradə, təcrübə intellekt, idarəçilik ağı, siyasi səriştə tələb olunurdu. Təəssüf ki, bu təcrübə yox idi və nəticədə böyük ümidlərə və sevgi ilə hakimiyyətə gətirilən xalq qəhrəmanları tezliklə, necə deyirlər, ipin ucunu itirdilər. Respublikaların Moskvaya – mərkəzi hakimiyyətə bağlı olduğu illərdə onlar bəlkə də sakitcə işləyə bilərdilər. Lakin yeni dövrdə, qarşısına xaricdən və daxildən kötlük itələyən gənc dövlətin idarəçiliyi yüzlərlə suala cavab istəyir, problemin həllini tələb edirdi. Bu yolu tapa bilməyən prezidentlər tezliklə bir-birinin ardınca səhnəni tərk edib getdilər. Qamsaxuridiya və Əbülfəz Elçibay kimi.

Sonra yeni dövlətlərin köhnə ənənələrdən qopma və keçid dövrü başladı. Azərbaycanda bu dövrə təcrübəli siyasətçi Heydər Əliyev başçılıq etdi. O, sovet dövrünün yeri təmiz olsa da, Kremli rəhbərliyinin ikiüzlü siyasətini, ögey-doğmalığı görmüş, bu si-

qəddər çətin, məsuliyyəti bir iş olduğunu yaxşı bilirdilər. Və bir də onu yaxşı bilirdilər ki, işğal olunmuş ərazilərimizi geri qaytarmadan bu torpaqda rahat yaşaya bilmərik, kim isə bizim əvəzimizə savaşmayacaq, kim isə bizim üçün ordu qurmayacaq, bizim yerimizə şəhid olmayacaq və böyüklərimizin ruhu qarşısında cavab verməyəcək. 1988-ci ildən başlayan münaqişələr 1994-cü il atəşkəsinə qədər, müəyyən istisnalara nəzərə alınmasa, uduza-uduza gəlmişdik. Lakin savaş meydanındakı məğlubiyyətin təməli hələ sovet dövründə qoyulmuşdu. Düşmənin silahlandırılarda bizim əlimizdən ov silahları da yığılmışdı və normal ordu yox idi. Ordu quruculuğundan, sərhədlərdə mühafizə xətləri, səngər qurmadan danışanlar lağa qoyulurdu; "erməni kimdir ki, onun qarşısında səngər qazaq". Nəzərə alınmırdı ki, düşmənin bu savaşa əsgəri ilə, silahı ilə, generalı ilə oxdan hazırlaşır. Nəfəs dərib, bu müharibənin gedişini dəyişmək üçün vaxt lazımdır. Düşmənin həm psixoloji hazırlığı, həm silahı, həm də beynəlxalq dəstək baxımından bizdən üstün idi. Belə bir durumda BMT qətnamələrinin, ATƏT-in Minsk Qrupunun mənasız səyahətləri və bəyanatlarının heç bir nəticə verməyəcəyini görmək çətin deyildi. Sözdən başqa təsir mexanizmləri olmayan beynəlxalq təşkilatlar öz oyunları ilə bizim başımızın altına yastıq qoyur və nəticədə Ermənistanı müdafiə edirdilər. Bunu Azərbaycanda ağı olan hər kəs bilirdi və təbii ki, ilk növbədə, bütün səmimi – qeyri səmimi, dürüst və ya riyakar qüvvələrin üz-üzə dayanan Prezident də bilirdi. Bütün addımlar da bu çıxılmaz görünən labirintdən xalqı və dövləti üzünə çıxarmaq istiqamətində atılırdı. Və bunun nəticəsində 30 il ərzində dünyanın müxtəlif kanalları ilə şişirdilmiş məğlubedilməz erməni ordusu mifi 44 gün ərzində dar-madağın edildi. Müstəqil Azərbaycanın

Azərbaycan əsgərinin Şuşaya qalxması ilə müxtəlif beynəlxalq qurumların oyunbazlıq missiyaları öz mənasını itirdi və millətin mədəni dünyasının başkəndlərindən biri olan Şuşadan Prezidentin gur səsi eşidildi: "Əziz Şuşa, biz qayıtmışıq!".

Bu tarixi bir an idi. Ordu və Prezidentlə yanaşı, bütün Azərbaycan o zirvəyə yüksəlmişdi. Hər sərkərdəyə, hər dövlət başçısına bu anları yaşamaq xoşbəxtliyi qismət olmur. Prezident uca boyu ilə Cıdır düzündə dayanmışdı və bütün Azərbaycana və bütün dünyaya müraciət edirdi.

Sonra Bakıya döndü bu qələbə xəbəri ilə öz prezident xələfi və atası, general Heydər Əliyevin ruhuna baş əyib əsgər kimi raport verməsi də son dərəcə təsirli bir görüntü idi; dövlətimiz üçün böyük dönüş nöqtəsi olan qələbənin və ona doğru gələn yolların bütün ailələrimizin içindən, həyatından keçdiyini, illərlə ata-oğul arasındakı söhbətlərin də baş mövzusu olduğunu göstərirdi.

O günlərdə bu böyük qələbəni gözədən salmaq üçün dəridən-qabıqdan çıxanlar da az deyildi: "Gərək Xankəndinə də girəydik, İlahəm Əliyev yənə Moskvağa aldı, rus sülhməramlılarının gəlməsi xəyanətdir. Onları bir də Azərbaycandan çıxarmaq olmayacaq. Və s..." Həyat bunun əksini göstərdi, baş verənləri bir də şərh etmək istəmirəm. Amma həmin ittiham olunan Prezident 24 saat ərzində Xankəndini də təmizlədi. Müqavilə müddəti başa çatmamış sülhməramlı qüvvələr də Azərbaycanı tərk edib getdilər.

Prezident əvvəllər yalnız beşinin qaytarılacağı vəd edilən on dörd Qarabağ rayonunun hər birinə Ali Baş Komandan kimi qədəm basdı. Hər birində bayrağımızı ucaldı. "Qarabağ Azərbaycandır!" dedi. Xankəndidə təkbaşına Azərbaycan Ordusunun rəsmi keçidini qəbul etdi.

Xanımının, Birinci vitse-prezident, hörmətli Mehriban Əliyevanın əlindən tutub Xudafərin körpüsündə, babalarımızın yaratdığı sənət möcüzəsinə və Arazın gur sularına baxa-baxa ədalətsiz müqavilənin əlimizdən alındığı imkanları, biza-

Lakin dörd ildir, həm də onun üzündən qələbənin gətirdiyi qürur və doğma yurdlarımıza qayıtmağın sevinci, bağlanmış quruculuq işlərinin qüruru əskik deyil!

Ouz beş ildir ölkə basqı altındadır. Himayədarlarının yardımı ilə bizim torpaqlarımızı işğal edənə işğalçı deyilmir, lakin biz öz qanuni yerlərimizi təmizləyəndə bizi durdurmağa, bacarsalar, bizə işğalçı damğası vurmağa çalışırlar. Bir milyon qaçqını görmədən, bizə etnik təmizləyici damğası vurmağa üçün toy-bayrama gedirmişcəsinə torpaqlarımızı tərk edib gedən bir ovuc erməniyə yas saxlayırlar. Hər yerdə səsimiz boğulur. Hər yerdə sözün düzünü qoyub əyrisini deyirlər. Bütün bunlar azmış kimi hər tərəfdən gizli ideoloji, dini sızmalar var, demokratiya və insan haqları "bülülləri" dağılmış yurdlarımızın halını görmədən getdikcə dinləyicisi azalan, saxtılığı üzə çıxan zəngülələr vurmaqda davam edirlər. İçimizdə də bu zəngülələrə aldananlar, Qərbin tələməsinə etinasızlığını, bizim üçün çəkilən yol xəritələrinin riyakarlığını və alçalıcı olduğunu görə-görə yənə onları ideallaşdırırlar az deyil...

Prezidentin önündə bir cəbhə yox, bir neçə cəbhə var. Savaş cəbhəsini açıq gözlə görmək olur, ancaq gizli cəbhələr də var. Qərbin dezinformasiyadan yorulmayan media cəbhəsi biza təşəbbüs silahlarından az zərər vurmur. Onu tamamilə susdurmaq çətin, bir hissəsi də erməni kapitalından qidalanır. Hiylə və yalanla, bir az da jurnalist marağı ilə silahlanmış gəliblər.

Prezident Qarabağdakı zəfər və quruculuq yürüşündən vaxt tapanda onların qarşısına çıxır. Kim hansı niyyətlə gəlir-gəlsin, hamısı ilə üz bəzür oturur, hamısının gözü üçün çətin baxır, ordaki hiyləgərlikləri oxumağa çalışır, dolanbac suallara verdiyi cavablarla dünyaya siyasi liqbez dərsi keçir, həqiqətin harda olduğunu göstərir.

Başqa bir cəbhə də var. Burda onun haqqında bir neçə söz demədən ötüb keçmək olmaz. Bu da ölkənin ümumi durumu, iqtisadiyyat, mədəniyyət, diplomatik əlaqələr sahəsində görülən işlərdir, bir sözlə, evin içidir. Prezidentin bu sahədə necə yolurmadan çalışdığı göz qabağındadır və bu barədə hər gün yazılır, mənim əlavə sözüme ehtiyac yoxdur. Lakin burada da mane olanlar var. Mühəribə şəraitində olan bir ölkədə, yaxud viran qoyulmuş yurdlarımıza bərpasına start verilən bir zamanda yənə gözü doymayan rüsvətخور memurun, qaçqının, köçkünün, mühəribə veteranının payına göz dikənlərin, hətta bərpə üçün, müdafiə üçün ayrılan vəsaitə diş qıyacıların, bu milli dirçəliş günlərində də ancaq özünü düşünüb əhəlini narazı salanların mənim gözümdə işğalçı, quldur ermənidən elə də böyük fərqi yoxdur...

Yenə ümumi mənzərəyə Qarabağdan baxaq. Hələ torpaqlarımız tam təmizlənməmiş Şuşada ilk bərpə olunan abidələrdən biri böyük şairimiz Vaqifin məqbərəsi oldu. Vaqif pəoeziya günləri və Xarıbülbül festivalları yenidən həyata qayıtdı, bir vaxtlar Qafqazın Parisi sayılan, lakin düşmənin viran qoyduğu Şuşa öncə Türk dünyasının, sonra İslam dünyasının paytaxtı elan edildi və biz "Xarıbülbül" festivallarında yenidən Qarabağın yüksələn səsinə Prezident qarışıq hamımız

gözü yaşlı dinlədik. Qardaş Türkiyənin Cümhurbaşkanı Rəcəb Tayyib Ərdoğanla İlahəm Əliyevin tarixi Şuşa Bəyannaməsi də savaştan yeni çıxmış bu şəhərə imzalandı. Bakının bütün rəsmi qonaqları, prezidentlər, millət vəkili, nazirlər, diplomatlar, jurnalistlər Şuşaya aparıldı və erməni vəhşiliyinin tarixlərə görk olacaq dəhşətli izləri onlara göstərildi. Qonaqlar yorusla da, Prezident yorulmadı.

İndi də o, hər iki gündən bir Qarabağdadır. Qarabağın ağır yaralarını sağaltmağa çalışır. Düşmənlərin arxadan ona yara vurmalarına əhəmiyyət vermədən. Qısa müddətdə iki beynəlxalq hava limanı tikilib, üçüncüsü də bu yaxınlarda bitəcək. Yüz kilometrərlə yol, onlarla tunel, bütün Qarabağ şəhərlərini əhatə edən və sifirdən bağlanan şəhərsalma işləri, hər gedişində dağıdılmış kəndlərdə təməlatma mərasimləri, addım-addım gəzdirdiyi qalalar, köhnə tarixi yerlər həm də saysız-hesabsız mina basdırılmış torpaqlarda... Allahın onu qoruyacağına dərin inanla göz bəzənir. Qalib Prezidentin əsl siması budur. Mən saysız-hesabsız görüşləri, səfərləri, yeni iqtisadi proqramları, Azərbaycanın bütün bölgələrində gedən quruculuq işlərini də xatırlatmaq istərdim. Prezident millətin milli ideallarını dilə gətirir: "Bizim yerimiz türk birliyidir".

Prezidenti dünyanın müxtəlif guşələrində yaşayan soydaşlarımızın insan hüquqlarını siyasi kürsülərə daşıyır. Araz üstündə yeni su qovşağı sanki mədəniyyət bütövlüyümüzün simvoluna çevrilir. Bu qəddər yol keçmək, bu qəddər gərginlik dözmək hər adamın işi deyil. Ancaq, sən demə, yorğunluğunu unuduran amillər tək-cə siyasi-diplomatik uğurlar deyil. Prezident Qarabağ adlı böyük evini qurub abadlaşdırma-abadlaşdırma həm də onun gözəlliklərindən zövq alır.

Bu gəzintilərin, işlərin, arası kəsilməyən görüşlərin yorğunluğunu nə unudura bilər? Öz köhnə yurdlarında yeni tikilmiş evlərinə qayıdan insanların xeyir-duası, gözle-rindəki sevinc yaşları, Şuşanın dikələn binaları. Yeni Füzulinin, yeni Ağdamın inanılmaz sürətlə dirçəlişi, Laçının dağılar qoynunda qol-qanad açması, bitməz dualar, özündə açılan qollar, özündə açılan yeni yollar... Lakin hər yolun bir dayanacağı da var, bulaq başında, çay qırağında, ağac altında. Ayaqqabılarını çıxart, ayaqlarını dağ çayının bumbuz sularına salla, dirsəklən Vətən torpağına, sinən dolusu nəfəs al, sən Bakıda olmadığını fürsət bilib ayrı işlərdən çəkinməyən quldurlara verməli olduğun dərsi də unutma, amma əsas fikrin doğma evin kimi bütün künc-bucağını bildiyin, bir cənnət guşəsinə çevirmək istədiyən Qarabağda olsun. Bumbuz sular bu qəddər enişli-yoxuşlu dağ yollarından və bu qəddər tələlər qarışıq siyasət yollarından yorulmuş ayaqların yorğunluğunu unudur. Bu, Prezidentin gördüyü işlərin gələcəyini düşündüyü, fikrində təməlini atacağı kəndlərin adlarını sıraladığı qısa istirahətdir, çox insani və sirlə bir andır. Bu, ən çətin mərhələnin yekunudur. Uzun, uçurumlardan adlayan bir yoxuşun yorğunluğunu çıxarırsan. Yeni yol başla-maq və ya böyük yolunu davam etdirmək üçün.

Sabir RÜSTƏMXANLI,
Xalq şairi

yasətin ölkəni üçüruma apardığını, kommunist ideologiyasının sonunun gəldiyini içəridən, ilkin hiss eləyənlərdən biri idi. Buna görə də xalq hərəkatına rəğbətə yanaşdı, 20 Yanvar qırğınına görə Moskvadan Kremli rəhbərliyini ittiham etdi, siyasi həyatının Naxçıvandan başlanan növbəti mərhələsində əsas diqqətli dövlət müstəqilliyinin bərpasına verdi, Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağını Naxçıvanda dalğalandırdı. Səhvlər, çətinliklər, real vəziyyəti görməyənlərə qarşı sərt münasibətlər, də olmuşdu. Düzdür! Lakin başqa cür mümkün deyildi. Əsas dövlətin qorunması idi.

2020-ci ildə ikinci Qarabağ savaşından qələbə ilə çıxan, artıq 30 ilə yaxın ağır, lakin şərəfli dövlətçilik təcrübəsi olan Azərbaycan yenilənmişdi. Onun ordusu da, əsgəri də, prezidenti də müstəqilliyin nə

əsl simasını və ləyaqətini dünya həmin günlərdə gördü.

Erməni mifi ilə yanaşı, Azərbaycan prezidenti haqqında bir sıra yalan və böhtanlar da dağılıb getdi. İqtidarlı-müxalifətli cəmiyyətin əsas niyyəti itirilmiş torpaqların qaytarılması, Azərbaycanın ləyaqətini qorunması idi və buna görə də mühəribə günlərində yaranmış vətəndaş həmrəyliyi hamı tərəfindən qəbul edildi və ölkədə böyük bir milli bərkəş yarındı. Yənə də xırda istisnalara nəzərə alınmaqla. Çünki 1988 – cil ildən başlayaraq qarşıdurmaların, hakimiyyət dəyişikliklərinin əsas səbəbi həmişə Qarabağ məsələsinin həll edilməməsi olmuşdu. Amma həyat göstərdi ki, daxildəki bəzi qüvvələrin niyyəti heç də dövlətimizin möhkəmlənməsi və torpaqlarımızın azad edilməsi deyilmiş. Qələbə olmasa da olar, tək hakimiyyət dəyişilsin, Qərbin la-yihələri həyata keçirilsin...

yaşatdığı ağırları, iki yüzillik güney – quzey ayrılığının faciələrini düşündü.

Yeni azad olunmuş yollarda sükan arkasına keçib geri qayıdışın ləzzətini yaşadı, hər dağa, dağıdılmış olsa da, hər rayonumuza, hər gözəlliyə salam verib keçdi. Murovun zirvəsində sükanı başqasına etbar etmək olmaz!

Bütün bunlar qalib Prezidentin portretindən xırda cizgilərdir. O portreti bütövlüklə çəkmək çox çətin, lakin mənə, ən əsas cizgilər böyük Vətən sevgisidir, yüksək iradədir, cəsarət, özünəgüvən, heç bir riskdən çəkinməmək və sözüne sadıqlıqdır!

İnsanın ən gözəl cəhətlərindən biri gördüyü yaxşı işlərdən sevinməsi, öz xeyirxah və xalqın xeyrinə olan əməllərindən zövq almasıdır. Prezidentin dağılmış yurdlarımıza hansı ürək ağrısı və düşmənin alçaqlığının dərəcəsinə necə böyük heyərlə baxdığını dörd ildir görürük.